

Azərbaycanın milli mədəniyyətinin dirçəlişində ULU Öndər Heydər Əliyevin rolu

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan milli mədəniyyətinin dirçəlişində müstəsna rolu olmuşdur. Ulu Öndər Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında çıxış edərək, Azərbaycan milli mədəniyyətinə və milli-mənəvi dəyərlərinə yüksək qiymət vermişdir: "Xalqları dil qədr, milli-mənəvi ənənələr qədr, dəyərlər qədr birləşdirən başqa bir vasitə yoxdur. Biz bu vasitədən daim istifadə etməliyik. Xüsusən, başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar.

Ona görə də, mən arzu edirdim ki, hər bir ölkədə Azərbaycan icmasında azərbaycanlılar həmrəy olsunlar, bir-birinə dəyər olsunlar, bir-birinə yardım etsinlər, bir-birinin dərindən yansınlar və bizim milli adət-ənənələrimizi, milli dəyərlərimizi birlikdə gözləsinlər, milli bayramlarımızı qeyd etsinlər. Təkcə müstəqillik bayramını, Novruz bayramını deyil, bütün başqa bayramları da qeyd etsinlər. Azərbaycan dilini yeni nəsllə, uşaqlara çatdırmaq üçün müəyyən tədris imkanları yaratsınlar. Biz bu bərdə kömək edəcəyik ki, bizdən sonra gələn nəsillər, sizin övladlarınız, bizim övladlarımız azərbaycançılığı daha da yüksəklərə qaldırsınlar, Azərbaycan dilini, milli-mənəvi dəyərlərimizi daim yaşatsınlar".

AMEA-nın müxbir üzvü, professor Vamış Məmmədəliyev "Heydər Əliyev zəkasının işığı və mənəvi dəyərlərimiz" adlı məqaləsində yazır: "Heydər Əliyev ensiklopedik biliyə malik böyük tarixi şəxsiyyət idi. O, Azərbaycan dövlətini qurdu, xalqı xilas etdi, ana dilimizin dövlət dili kimi mövqeyini möhkəmləndirdi. Milli ideologiyayı yaratdı. Azərbaycan elmini, mədəniyyətini, tarixini misilsiz dərəcədə zənginləşdirdi. Azərbaycanı sivil ölkələr sırasına çıxardı. İndi hər birimiz fəxrle deyirik: Azərbaycan vətəndaşımız! Müasir dünyada Azərbaycan deyəndə, ilk növbədə Heydər Əliyev xatırlanır. Heydər Əliyev deyəndə, Azərbaycan yada düşür.

Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və qətiyyəti sayəsində Mərkəzi Komitə o zaman Nizami irsinin öyrənilməsi, tədqiqi və nəşri bərdə qərar qəbul etdi. Bu qərardan sonra Bakı Dövlət Universitetində "Nizami kabinetini" açdıq. Alimlərimiz Nizamının əsərlərinin lüğətini yaratdılar. Bu da şərqşünaslıq elmi sahəsində yeni istiqamət idi. Çox zaman "Gəncəvi" sözündən çıxış edib deyirik ki, Nizami Azərbaycan şairidir, buna elmi əsas lazımdır. Bundan da vacib Nizamının

əsərlərinin mətnidir. Bu dahi söz ustası öz əsərlərində çoxlu türk sözləri işlədib. Onun əsərlərində türk ifadələri və türk cümlə quruluşu var. Nizamidə türk təfəkkürü var.

Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi ilə o zamanlar qərara alındı ki, biz bu dahi sənətkarın Azərbaycan şairi olmasını sübut edək, dünya da bilsin ki, Azərbaycan belə korifeylər yetişir. Doğrudan da, Nizami yaradıcılığı üzərində aparılan iş zamanı alimlərimiz maraqlı faktlar ortaya çıxartdılar. Yeni bu söz sərrafı türkcə düşüncə, farsca yazıb. Nizamının farsca işlətdiyi ifadələr türk sözlərinin tərcüməsidir. Bu, Nizamının novatorluğu idi. Göründüyü kimi, bu istiqamətdə aparılan işlər elmə və ədəbiyyata böyük xidmət oldu.

Heydər Əliyevin dinə, mənəvi dəyərlərə, adət-ənənələrimizi həssas münasibəti də milli lider kimi Onun fəaliyyətində seçilən xüsusiyyət idi. Ömrü boyu xalqa bağlı olan bu böyük insan hələ SSRİ dövründə ateizmin və allahsızlıq siyasətinin tüğyan etdiyi vaxtlarda Azərbaycanda çox incə din siyasəti yeridirdi.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi, məhz Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə xeyli möhkəmləndi. Heydər Əliyevin dini idarələrə qayğısı olmasaydı, onları düzgün istiqamətləndirməyəydi, təbii ki, bu dirçəliş baş tutmazdı.

Heydər Əliyev əvvəllər zahirən bürüzə verməyə də, həmişə dinə inanıb. Övladları evlənərkən, şeyx kəbin kəsinib. Sovet İttifaqı dövründə bu, çox xətəli məsələ idi. Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, Siyasi Büronun üzvü övladlarını evləndirərkən, rəsmi nikahla yanaşı, dinimizin buyurduğu kimi, kəbin məsələsinə də həyata keçirib. İndi bunları demək asandır. Amma ateizm dövründə çox riskli iş idi.

Akademik Zərifə xanımın dəfn mərasimini yada salaq. Siyasi Buronun üzvləri bir yanda sıraya düzülüşdülər. Şeyx Allahşükür Paşazadə isə digər tərəfdə cənazə namazı qılırdı. Bunu o vaxtlar televizorda göstərdilər.

Hətta Siyasi Buronun üzvlərindən biri şeyxə yaxınlaşıb, əlindən tutub deyib: "Sən burada nə edirsən?" Heydər Əliyev dərhal "Onunla işiniz olmasın. O, nə etdiyini yaxşı bilir", - deyib.

Şəraitə baxın, bir yandan Siyasi Buronun üzvləri dövlət qaydası ilə dəfn mərasimini keçirmək istəyirlər, qarşı tərəfdən isə şeyx islam adəti ilə namaz qılır, Quran oxuyur, bunlar asan məsələ deyildi. Bunların hamısı Heydər Əliyevin çox ustalıqla həyata keçirdiyi incə din siyasətinin nəticəsi idi. Dövlət siyasətində və şəxsi həyat nümunəsində

de onun dinə münasibəti belə idi.

ULU ÖNDƏR Heydər Əliyev dinimizə və adət-ənənələrimizə həmişə hörmət edib. Din çox geniş məfhumdur... O, ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdandan sonra ölkəmizdə dinə və mənəvi dəyərlərimizə münasibət kökündən dəyişdi.

Məhz Heydər Əliyevin uzaqgörən və düzgün siyasətinin nəticəsidir ki, Azərbaycanda dini zəmində heç bir narazılıq, narazılıq olmayıb və olmayacaq da. Ümumiyyətlə, başqa ölkələrdən fərqli olaraq, Azərbaycanda xristianlar, yəhudilər, müsəlmanlar həmişə mehriban dostluq və əməkdaşlıq şəraitində yaşayıblar. Düzdür, çarizm dövründə milli zəmində hadisələr törədiblər. Ancaq Heydər Əliyev respublikada elə gözəl ab-hava yaradıb, elə incə siyasət yeridib ki, bizdə mövcud olan dini qurumlar dostluq telləri ilə bir-birinə möhkəm bağlanıb. Eyni amal, eyni arzu və istək onları birləşdirir. Budur siyasi müdrikliliyin bəhrəsi".

Vasim Məmmədəliyev Heydər Əliyevin Azərbaycanın milli-mədəni dirçəlişində oynadığı rol haqqında yazır: "Ən əvvəl, xaricdən gələn alimlər, din xadimləri Heydər Əliyevin ensiklopedik biliyinə məftun oldular, Azərbaycanda islam mədəniyyətini eyni şəkildə hiss etdilər, gördülər. Bütün bunlar Azərbaycanda milli ideologiyanın, milli şüurun formalaşmasına, mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına xidmət etmişdir.

Bunların ana xəttini milli ideologiya və milli şüur təşkil edir. Çünki din ali və yüksək mənəvi dəyəridir. Milli ideologiyanın formalaşmasında dini danmaq olmaz. Heydər Əliyev böyük dövlət xadimi və əvəzolunmaz siyasi rəhbər kimi bu məsələləri mükəmməl bilirdi. Heydər Əliyev cəmiyyətin idarə olunmasında gənclərə və milli kadrların hazırlanmasına da xüsusi qayğı göstərirdi. Bir anlıq 1970-1980-ci illərə qayıdaq. O vaxtlar Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə hər il SSRİ-nin böyük şəhərlərinə - Moskvaya, Sankt-Peterburqa, Kiyevə və başqa şəhərlərə oxumağa tələbələr göndərilirdi. Həm də elə ixtisaslar seçirdilər ki, Azərbaycanda ona tələbat vardı. Gəncləri yeni elm sahələrinə istiqamətləndirirdilər. Heydər Əliyev SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi və digər işçilərlə danışıqlar aparırdı. Azərbaycan gənclərinə imkan və güzəştli şərait yaradılırdı.

Gənclərin səviyyəsi, istedadı və qabiliyyəti əvvəlcədən müəyyən edilirdi. Bax, həmin dövrdə, məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və qayğısı sayəsində Azər-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

baycanda ixtisaslı milli kadrlar ordusu yarandı. Onlar ən aparıcı sahələrə yönləndirildi. Kibernetika, texnika, diplomatiya, riyaziyyat və fizika elmlərinin yeni sahələri ən sanballı mütəxəssislərlə təmin olundu.

Heydər Əliyev Azərbaycanın gələcək inkişafını həmin mütəxəssislərə etibar edirdi və onlara böyük ümidlər bəsləyirdi. Azərbaycan elminin bugünkü inkişafı, məhz Heydər Əliyevin o illərdə hazırladığı, yetişdirdiyi gənc kadrların fəaliyyəti ilə bağlıdır. İndi Azərbaycanın təhsili, mədəniyyəti, iqtisadiyyatı, mənəvi və siyasi həyatı sivil səviyyədədir.

Heydər Əliyev xalqın mənəvi sərvəti olan ana dilinin inkişafına, folklorumuzun, gözəl adətlərin yaşamasına böyük diqqət göstərirdi. Onun ana dilimiz bərdə mülahizələri və təklifləri misilsizdir. "Ktibi-Dədə Qorqud" dastanının 1300 illik yubileyində etdiyi çıxış folklorşünasları, ədəbiyyatşünasları, tarixçiləri, eləcə də, incəsənət xadimlərini heyretə salmışdı. Heç bir mütəxəssis həmin cəhətləri Onun qədər dəqiq və incəliyi ilə belə təhlil edə bilməzdi.

Heydər Əliyevin zəngin irsinin qorunması, öyrənilməsi, ümumiyyətlə, günümüzün ən vacib məsələlərindən biridir.

Heydər Əliyev Azərbaycanda nəqliyyət mədəniyyəti yaratdı. İdarəçilik məhərəti, dövlətçilik bacarığı ilə bağlı Onun irsinin öyrənmək müasirlərimiz üçün olduqca gərəklidir.

Bu baxımdan, Bakı Dövlət

Universitetində Heydər Əliyev Məktəbi və Heydər Əliyev Muzeyi fəaliyyət göstərir. Hörmətli rektorumuz akademik Abel Məhərrəmovun yaaxından köməyi ilə gənclərimiz və müəllimlərimiz Heydər Əliyev irsinin həvəslə öyrənirlər. Elmimizin, mədəniyyətimizin, mənəviyyatımızın inkişaf yollarını, yüksəlişimizin əsas amillərini Heydər Əliyevdən öyrənməliyik və öyrətməliyik.

Heydər Əliyev şəxsiyyəti bərdə çox danışılıb. Bundan sonra daha çox deyiləcək. O, elə bir kamil, əzəmətli və uzaqgörən dahi şəxsiyyətdir. Elə bir zəngin məktəbdir ki, Onun haqqında, bütövlükdə söz danışmaq, Ona qiymət vermək çox çətindir. Hər bir sahənin mütəxəssisi yalnız öz ixtisasına uyğun Heydər Əliyevi öyrənə bilər. Bax, bunları düşünəndə, doğrudan da, belə bir şəxsiyyətin dünyadan getməsinə inana bilmirsən. Amma bu, danılmazdır ki, ölüm haqdır. Qurani-Kərimdə də deyilir ki, hər bir canlı ölümü dadacaqdır. Biz Allaha mənsubuq. Allaha tərəf qayıdacağıq.

Nə qədər ağır olsa da artıq bu böyük şəxsiyyət cismən yoxdur. Bu, tarixi itkidir. Heydər Əliyev kimi böyük şəxsiyyəti, görkəmli dövlət xadimini və dünya miqyaslı siyasətçini itirmək Azərbaycan üçün çox ağırdır. Təkcə Azərbaycan üçün yox, bütövlükdə Qafqaz regionu, türk dünyası, eləcə də, dünya siyasəti üçün böyük itkidir".

Vahid ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru